

2019-2022
§OHOVA

**SOSIAALITYÖN JA HYVINVOINTIOIKEUDEN
OSAAMISEN VAHVISTAMINEN -
laadun tae koulutuksessa ja työelämässä**

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014-2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Oikeudellisen osaamisen tarpeita sosiaalityössä

Kuntakäyntien sekä viranomais- ja hanketoimija-tapaamisten pohjalta tehty selvitys pilottikuntien tarpeista

Sosiaalityön yleisiä haasteita kunnissa

- Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus haasteena pinta-alaltaan suurissa mutta asukasluvultaan pienissä kunnissa
- Työtehtävien kirjo on laaja, erikoistuminen hidasta
- Kollegoiden tuki on vähäistä, yksittäisen työntekijän oikeudellisen osaamisen vaatimus korostuu
- Rovaniemellä on lakimies, muilla kunnilla ei omaa juristia; neuvoja kysytään mm. naapurikuntien kollegoilta, AVI:sta ja joskus ministeriöstä
- Ongelmana pätevien työntekijöiden rekrytointi ja työntekijöiden vaihtuvuus; pilottikunnissa riittävä määrä työntekijöitä, osa vielä opiskelijoita
- Sosiaalityön asema kaipaa vahvistusta; työ ei saa tarpeeksi arvostusta, ammattikunta ei ole selkeästi profiloitunut (esim. ero sosiaalityöntekijän ja sosionomin välillä ei selvä)
- Mielenterveyspalveluiden puute erityisesti lapsille ja nuorille; palvelun tai hoidon saaminen vaikeutuu usein, jos lapsella lastensuojelun tuki

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Sosiaalityön yleisiä haasteita kunnissa

- Terveydenhuollon ja sosiaalihuollon välillä esiintyy erimielisyyttä asiakkaan palvelutarpeesta, erityisesti terapian osalta. Usein epäselvää myös, kenen kustannettavaksi terapiapalvelut kuuluvat.
- Rovaniemellä on perheneuvola ja perhepalveluiden oikeudellisen yksikön työryhmä vanhempien keskusteluapuna. Pienemmissä kunnissa ei ole vastaavia palveluita. Kittilässä lapsiperheiden palveluohjauspuhelin eri toimijoiden yhteistyönä (sosh, th, srk)
- Tarve yhteistyön lisäämiselle eri viranomaisten ja toimijoiden välillä
 - terveydenhuolto
 - oppilaitokset ja oppilashuolto
 - edunvalvonta
- Sosiaaliasiamies ostopalveluna (Merikratos Oy) kaikissa pilottikunnissa
- Saamenkielisiä sosiaalityöntekijöitä ei ole (Lapin ainoa Enontekiöllä).

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Oikeudellisen osaamisen tarpeita

- Lakien sisältö ja soveltaminen
 - Sääntely koetaan monimutkaiseksi ja vaikeasti hallittavaksi
 - Kaikkia lakeja (niitä yli sata!) ei tarvitse hallita, mutta alan keskeinen sääntely ja omaan työalaaan liittyvät säädökset on tunnettava
 - Eri lakien suhteet toisiinsa tunnistettava
 - Säännöksissä on usein runsaasti tulkinnanvaraa. Tulkinta ei tapahdu tyhjiössä, vaan ratkaisut tehtävä siten, että asiakkaan etu ja ihmis- ja perusoikeudet toteutuvat parhaalla mahdollisella tavalla.
 - Oman työalan sääntely (esim. lastensuojelulaki) tunnetaan, mutta menettelysäännösten osaamisessa puutteita
 - Vastuiden ja velvollisuuksien hahmottaminen on osin puutteellista, eikä ammattihenkilölakia tunneta riittävän hyvin. Työntekijä on vastuussa tekemistään päätöksistä, vaikka toimisi esimiehen ohjeiden mukaan.
 - Muistutuksiin, kanteluihin ja selvityspyyntöihin ei aina osata vastata asianmukaisella tavalla
 - Päätösten perustelut avattava riittävästi, pelkkä lakiviittaus ei riitä

Oikeudellisen osaamisen tarpeita

- Konkreettinen tuki yksittäisissä päätöksissä
 - Työ on yksinäistä erityisesti pienissä kunnissa
 - Varsinkin nuoret ja vasta aloittaneet työntekijät kaipaavat tukea päätöksenteossa
 - Kuntien välinen yhteistyö tuo jonkin verran apuja
 - Olennaista on pystyä perustelemaan päätös asianmukaisesti -> päätös tehtävä asiakkaan edun mukaisesti lainsäädännön puitteissa
 - Kokemus, lainsäädännön ja oikeudellisten periaatteiden tuntemus tuo varmuutta päätöksentekoon
 - Tuomioistuimien ja ylimpien laillisuusvalvojien (eduskunnan oikeusasiamies, oikeuskansleri) ratkaisuksista ja linjauksista tukea

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Oikeudellisen osaamisen tarpeita

- Valitusprosessit
 - Muistutukset ja valitukset kuuluvat sosiaalityöntekijän työhön, niitä ei pidä pelätä
 - Alun perin asianmukaisesti perusteltu päätös helpottaa vastaamista
 - Vastauksissa olennaista keskittyä varsinaiseen asiaan
 - Asiakkaan huolellinen kuuleminen ja perusteluiden avaaminen voivat ennakkoon ehkäistä valitusprosesseja
 - Tulkintatilanteet eivät ole yksiselitteisiä, eivätkä tuomaritkaan ole aina yksimielisiä ratkaisuista -> ei siis ihme, että sosiaalityöntekijöiden päätöksiä joskus kyseenalaistetaan
 - Yksittäinen pitkä valitusprosessi voi työllistää pienen kunnan työntekijöitä kohtuuttomasti -> asia oikeudellisen asiantuntijan hoidettavaksi viimeistään siinä vaiheessa, kun etenemässä tuomioistuinkäsittelyyn

Yhteistyö eri toimijoiden välillä

- Yhteistyön merkitys korostuu, kun asiakas tarvitsee useita palveluita
- Lastensuojelu
 - Kouluilta yhteydenotot usein kovin myöhään, tietoa kaivataan aikaisemmin
 - Mielikuva lastensuojelusta voi olla ikävästi sävyttynyt, jopa totuudenvastainen
- Edunvalvonta
 - Edunvalvonnassa ilmennyt puutteita
 - Edunvalvontaan pääsy on hidasta
 - Edunvalvojan toimivallalla on eroja, jotka sosiaalityöntekijän on tärkeä tietää. Esim. taloudellisten asioiden hoitoon määrättyllä edunvalvojalla ei ole automaattisesti oikeutta saada asiakkaan terveydentilaa tai palvelujen käyttöä koskevaa tietoa.
 - Rovaniemellä kehitetty sosiaalityön ja yleisen edunvalvonnan välistä yhteistyötä hankkeen puitteissa 2013-2016.

Yhteistyö eri toimijoiden välillä

- Terveydenhuolto
 - Sosiaalihuollossa ja terveydenhuollossa tehdään samalle asiakkaalle erilliset palvelutarpeen arvioinnit. Käytännössä sosiaalityön asiakas tulee terveydenhuoltoon uutena asiakkaana, ja hoitoon pääsy kestää.
 - Peräkkäiset prosessit turhauttavat sekä asiakkaita että työntekijöitä ja pitkittävät hoitoon pääsyä.
 - Arviointiprosessit olisi järkevää järjestää niin, että ne olisivat limittäisiä eivätkä peräkkäisiä
 - Asiakkaan hoitoon pääsy tai palvelun saaminen ei saisi riippua siitä, minkä oven asiakas sattuu ensimmäisenä avaamaan.

Jatkotyöskentelyehdotuksia kuntakohtaisiin työseminaareihin

- Oikeudellisen osaamisen vahvistaminen
 - Sosiaalityötä ohjaavien oikeudellisten periaatteiden osaaminen ja niiden käyttäminen tulkintaohjeena käytännön työssä
 - Ihmis- ja perusoikeudet
 - Asiakkaan etu
 - Lapsen etu
 - Lakien etusijajärjestys ja sen merkitys tulkintatilanteissa
 - Menettelysäännösten tunteminen
 - Ajantasaisen lainsäädännön ja oikeuskäytäntöjen seuraaminen mahdollisimman helpoksi ja rutiininomaiseksi
 - ”SOS”-tikapuut tilanteisiin, joissa oma osaaminen ei riitä
 - Valmis malli ratkaisun hakemista varten: mistä selvitetään ensin, mistä sitten, keneltä kysytään ja missä järjestyksessä
 - Saadun tiedon tallettaminen ja jakaminen

Jatkotyöskentelyehdotuksia kuntakohtaisiin työseminaareihin

- Rakenteellinen yhteistyö
 - Tavoitteena ennaltaehkäisyn ja varhaisen tuen vahvistaminen
 - Uusien yhteistyömuotojen luominen
 - Olemassa olevien yhteistyömuotojen kehittäminen
 - Nykyisellään yhteistyö on liikaa henkilösuhteiden varassa
 - Tiivis yhteistyö lisää luottamusta ja mahdollistaa sen, että ihmisten elämäntilanteet ja tarpeet tulevat kokonaisuudessaan huomioiduiksi.

Kuntakohtaiset painopistealueet

Inari

- Oppilashuollon, opetustoimen ja sosiaalihuollon (lastensuojelu) välinen yhteistyö
- Yleisten ennakkokäsitysten purkaminen
 - lastensuojelun ja muun sosiaalityön esittäminen myönteisessä valossa (esimerkiksi juttusarja paikallislehdessä)

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kuntakohtaiset painopistealueet

Kittilä

- Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon välinen yhteistyö
 - Yhteydenpidon rakenteet toimivaksi
 - Palvelutarpeen arviointiprosessien sujuvoittaminen
 - Perusteiden selkiyttäminen siinä, milloin palvelu kuuluu sosiaalisen kuntoutuksen ja milloin terveydenhuollon piiriin

Kuntakohtaiset painopistealueet

Rovaniemi

- Asiakkaan oman sosiaalityöntekijän rooli
 - Palveluiden koordinointi
 - Ostopalveluiden valvonta
 - Tuki velvoittavan viranomaisyhteistyön vaatimiseen
 - Oikeudelliset periaatteet ja sosiaalityön etiikka
 - Ajantasaisen lainsäädännön ja tulkintalinjojen seuraaminen osaksi työrutiineja
 - Tiedon hankkiminen, tallettaminen, jakaminen

Yhteydenotot ja lisätietoja

Saara Tuulari

saara.tuulari@ulapland.fi

Carita Lappi

carita.lappi@ulapland.fi

Tarja Kemppainen

tarja.kemppainen@ulapland.fi